

MADÁCHRÓL, MINDIG ELFOGULTAN

Mindenképpen értelmezni kellene ezt a címet, amennyiben hagyományos bírálatról lenne szó. Miután ennek esete fenn sem, forog, ésszerűnek tűnik a magyarázkodás. A könyv, amely előttünk fekszik, a szó eredeti értelmében nem is könyv. Nagyjából A/5-ös formátumú, műanyag spirálos kötésű. Van címlapja, belső címe, kolofon oldala, előszava, itt-ott illusztrációk a szövegben. Azt ugyan nem tudjuk, mennyi példányban készült, de könyvesbolti forgalomba nem került. Számítógépen írták, kisipari módon sokszorosították, kötötték. Szóval inkább egyfajta házi, belső kiadványnak látszik, tehát oda sem kellene figyelni rá.

Am a címe olvastán mindjárt más a megítélésünk: *Az én Madáchrom*. Nógrádban ilyen című könyv mindenképpen fokozott figyelmet kelt. Pedig ez a munka semmiképpen nem sorolható a Madách-irodalom remekei közé, sem a nagy klasszikus életrajzi művek, *Tragédia* elemzések közé sem. Mégis fontos, mégis jelentős és mégis kedves könyv. Ugyanis ezt a salgótarjáni Madách Imre gimnázium 11. B osztályos diákjai írták. A régi iskolaszámítás szerint harmadikos gimnazisták ők valamennyien. Egészen pontosan 33-an: Vadas Anett, Kosján Ákos, Holecz Zsuzsanna, Ihász Gábor, Szotlár László, Bakallár Zoltán, Répás Zsolt, Mezővári Andrea, Talán Adrienn, Novák Viktor, Murányi Balázs, Susán Ivett, Nagy Judit, Rakonczai Bálint, Kemenczei Péter, Szalkai-Szabó Máté, Kolláth Rita, Bélteki Nikolett, Gabora Izabella, Köröskényi Péter, Majoros Dániel, Maruzs Veronika, Czene Gábor, Tömöri Katalin, Filkor Adrienn, Orosz Adrienn, Szilágyi Edit, Nagy Dániel, Sréter Kinga, Kapi Dániel, Tarsoly Anita, Huszkó Ildikó, Vincze Tímea. Úgy vélem, ez a teljes osztály névsor, ami még különlegesebbé teszi a vállalkozást.

Az ötlet és a tett a magyartanárt, Horváthné Szabó Ágneszt dicséri, aki valamilyen módon rávette növendékeit, hogy olvassák el a *Tragédiát* (hogy tananyag, az nem jelent semmit, hiszen a kötelezőt messze elkerülik a diákok), s olvassanak el a madáchi életművel kapcsolatos feldolgozásokat, tudományos publikációkat is. Majd mindezek alapján fogalmazzák meg saját Madách élményeiket. Nyilvánvaló, hogy így nem születhet új tudományos eredmény. De nem is ez volt a cél. Még csak tudományos

diákköri dolgozat országos megmérettetése sem tűzetett ki feladatul. Egyszerűen akadt egy tanárnő a Madách gimnáziumban, akinek fontos lett Madách és próbára tette a diákok tűrőképességét. Meg azt, hogy vajon hajlandók-e a kötelező feladatokon túl valami iciri-piciri túlmunkára vállalkozni. Elsősorban önmagukért. A műveltségért. Madáchért. Elég sok kíváncsi vagyok az első hallásra, de a próbatétel sikerült.

Kétségtelen, hogy vastagon látszódik az szakirodalom olvasása a diákok művein. (Meg a praktikus internet használat...) Egy fiatal volt csak, aki a személyes élmények felől közelítette meg a témáját, azaz egy Tragédia előadás élményét (vagy nem-élményét), amelyet szüleivel együtt élt át, idézte vissza gimnazista korára, szembesülve immáron a tudott de még mindig nem értett anyaggal. Nyilvánvaló, hogy Madách nem a középiskolásoknak való. Ismerni kell, olvasni kell, visszamondani kell, érteni nem kell. Nem is lehet. Árabár az is elég, ha csak néhány jól csengő, szállóigévé vált mondatot rögzítenek, amelyekkel nyerhetnek 1 000 forintot a buta emberek tévé vetélkedője című programban, de még inkább esetleg színesíthetnék köznapi beszéd sémáikat. Mondjuk udvarlás közben lehet ám Madáchtól vett szép mondatokkal „fűzni az aktuális Éva agyát.” (Kísérlet tőlem a mai diáknyelv eszközeinek használatára.)

Ugyanakkor az is dicséretes és a kötet szerkesztőinek buzgalmát dicséri (Horváthné Szabó Ágnes tanárnő, valamint három diák: Sréter Kinga, Majoros Dániel János, Nagy Dániel) hogy megpróbálták az igen eklektikus anyagot valamilyen értelmezhető formációba gyömöszölni. Elég nagy számú az életút feldolgozása. Itt látszik igazán, milyen nehezen épülnek be a tananyagba a Madách-kutatás új eredményei és milyen veszélyt jelent az amatőrök fékevesztett garázdálkodása, és milyen nehezen múlnak ki az évszázados előítélet-élősködők a könyvekből. Majd következik maga a Mű értelmezése, meglehetősen sok szempontból, egy-kettő elég szellemes: Isten célja Luciferrel, a Tragédia, mint szerelmi dráma, vagy éppen Dobos Attila nyugalmazott nemzetőr-zeneszerző torz kísérletének fiatalosan elfogulatlan elutasítása stb. Végezetül néhány írás szól a Madách-kultusról, egy írás pedig a Mózes bemutatására vállalkozik.

Nem kell túlzásba vinni a vállalkozás dicséretét, a legfontosabb nyilvánvaló: a salgótarjáni Madách gimnázium egy osztálya egy évig (fél évig?) a *Tragédiával* foglalkozott, szemmel láthatón el is olvasták a művet. Mindez történt 2001–2002-ben, mert 2002 májusában jelent meg a kötet. Ezek a diákok 2003-ban végeztek, tehát már azóta különböző egyetemeken, főiskolákon tanulnak, vagy nem tanulnak. Kíváncsi vagyok, mennyi

lett közülük magyar szakos, mennyinek lesz kötelező feladata élete további menetében a *Tragédiával* való foglalkozás. Valószínűleg igen kevés jut ehhez az áldáshoz. Így még inkább értékelendő Szabó Ágnes remek ötlete: egy Madáchos diák ne jöjjön ki úgy a Madách gimnáziumból, hogy ne lennének minimum alapismeretei erről a hihetetlen súlyú életműről és alkotóról.

És itt következik az elfogultság, hiszen a szerző maga is ennek az iskolának (lásd csendőrlaktanya) volt a diákja. S hogy valamennyire közel érzi magához Madáchot három évtized után is (rendben van, lassan négy évtized!), az elsősorban annak köszönhető, hogy Madáchos volt. Mi még akkor elmentünk Csesztvére a Madách Múzeumba. Minket elvittek a Nemzeti Színházba a Tragédiát nézni Sinkovitssal, Kálmán Györggyel és a bögyös Váradi Hédivel. Mi még indultunk az iskola Madách pályázatán, mert az is volt. E sorok írója második díjat kapott a Mózes elemzésével (az elsőt nem adták ki, végül is első lettem!), s ma is őrzi a Czinke Ferenc alkotta elismerő oklevelet. És persze a kéziratot is, amelyet viszont Kelemen Erzsébet tanárnő őrzött meg számára és adta oda, amikor már közös munkatársak lettek ők ketten a salgótarjáni múzeumban. (Egy diák rettentő gyorsan oda tud öregedni tanárához...)

Nyilvánvaló tehát az öröm: a Madách gimnázium mindmáig őrzi a Madách név viselésének felelősségét. Van Madáchos öreg diák kör, van Madách hagyományörző egyesület, vannak Madáchos versenyek, megjelennek és szerepelnek a csesztvei Madách napon, s általában mindig első szóra mozgósíthatók, amikor Madáchról van szó.

A kötet tehát ennek az impozáns sornak a folytatója. Csak éppen elismerten sokkal nehezebb körülmények között. Mert a madáchos diák is nézi a nagy testvért a világító szemétládában, elmerül a tévésorozatok szenny-áradatában, vonaglik a kétes hatású diszkó-pokol villódzó fényeiben. Tehát a név-varázs rá már ugyanolyan kevésbé hat, mint egy más nevet viselő iskolába járó diákra. Nem arról van szó, hogy ezentúl minden Madáchos diákból irodalomtörténész legyen (az Isten mentse meg a nemzetet ennyi tudóstól!), de hogy érzékenyebben kötődjön a nemzeti irodalomhoz, általában az értékekhez, az mindenképpen elvárható. Sokk függ a pedagógustól, a családtól, a tradíciók megmentésétől, új és a változó világhoz alakított hagyományok kitalálásától. Madáchtól már semmi nem függ: éppen ez a kis könyvecske bizonyítja újól, hogy valóban élő klasszikusunk.